

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 11 grudnia 2017 r.

Pozycja 273

POSTANOWIENIE z dnia 11 maja 2017 r. Sygn. akt Ts 153/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Banku S.A. w sprawie zgodności:

- 1) art. 18, art. 222 ust. 1 i art. 223 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 233, ze zm.) z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 233, ze zm.) w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. poz. 978, ze zm.) z art. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 21 lipca 2016 r. Bank S.A. (dalej: skarżący) wystąpił o zbadanie zgodności art. 18, art. 222 ust. 1 i art. 223 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2015 poz. 233, ze zm.; dalej: prawo upadłościowe) z art. 45 ust. 1 Konstytucji, a także art. 114 ust. 1 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. poz. 978, ze zm.; dalej: prawo restrukturyzacyjne) z art. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Skargę konstytucyjną sformułowano w związku z następującą sprawą. 14 lutego 2014 r. skarżący nabył przedsiębiorstwo, w skład którego wchodziły m.in. nieruchomości oraz rzeczy ruchome oddane w leasing osobom trzecim, a także wierzytelności wynikające z umów leasingu. W związku z tym skarżący wstąpił w stosunki leasingu na miejsce finansującego. 3 grudnia 2010 r. ogłoszono upadłość jednej ze spółek będących stroną umów leasingu jako korzystający. 6 grudnia 2010 r. syndyk masy upadłości za zgodą sędziego-komisarza wydaną tego samego dnia wypowiedział umowy leasingu łączące upadłego z poprzednikiem skarżącego. W postępowaniu upadłościowym poprzednik skarżącego zgłosił wierzytelności, na które jego zdaniem składały się nie tylko zaległości upadłego

(korzystającego) powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości, ale również należności z tytułu niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie poprzednik skarżącego (finansujący) uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i rozwiązania umowy leasingu. Syndyk odmówił uznania wierzytelności poprzednikowi skarżącego wobec upadłego w łącznej kwocie 41 489 500,86 zł. W związku z tym poprzednik skarżącego złożył sprzeciw od listy wierzytelności, który został uwzględniony tylko w niewielkiej części (co do wierzytelności o zapłatę 142 050,45 zł), w pozostałym zaś zakresie został oddalony (postanowienie Sądu Rejonowego w K. sędziego-komisarza z maja 2015 r.). Na to postanowienie skarżący wniósł zażalenie, które Sąd Rejonowy w K. oddalił postanowieniem ze stycznia 2016 r., doręczonym skarżącemu 25 kwietnia 2016 r.

Zdaniem skarżącego „postępowanie po ogłoszeniu upadłości, w tym postępowanie wszczęte sprzeciwem wierzyciela co do nieuznania jego wierzytelności (tzw. sprzeciw do listy wierzytelności), powinno zostać ukształtowane z uwzględnieniem realnej i rzeczywistej ochrony wierzycieli, z założeniem zminimalizowania w jak największym stopniu prawdopodobieństwa pokrzywdzenia ich praw”. Tym samym skarżący twierdzi, że art. 18 i art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego naruszają jego prawo do rzetelnego rozpatrzenia sprawy, wywodzone przez niego z art. 45 ust. 1 Konstytucji, ponieważ „w ostatniej instancji [w jego sprawie] orzekał sąd upadłościowy (sąd rejonowy) będący organem merytorycznie nieprzygotowanym do rozpatrzenia spraw o dużym ciężarze gatunkowym”. Ponadto art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego jest w przekonaniu skarżącego niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji również dlatego, że nie zapewnia rozpatrzenia sprawy na jawnej rozprawie. Jak podkreśla skarżący, brak stwierdzenia w art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego, że rozpoznanie zażalenia na postanowienie sędziego-komisarza wymaga przeprowadzenia jawnej rozprawy powoduje, iż na podstawie art. 214 prawa upadłościowego orzeczenie sądu drugiej instancji wydawane jest na posiedzeniu niejawnym. W ocenie skarżącego art. 223 ust. 1 prawa upadłościowego w zakresie, w jakim wyłącza możliwość wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego w przypadku odmowy uznawania w postępowaniu upadłościowym wierzytelności w znacznych kwotach, biorąc pod uwagę całokształt opisanych okoliczności, nie tylko nie spełnia wymogów proporcjonalności, ale narusza również konstytucyjne prawo do rzetelnego procesu sądowego zagwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Skarżący podnosi też, że art. 114 ust. 1 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie prawa restrukturyzacyjnego, tj. przed 1 stycznia 2016 r., naruszał: zasadę prawidłowej legislacji (art. 2 Konstytucji), ponieważ nie był wystarczająco precyzyjnie sformułowany; zasadę równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji), dlatego że bezpodstawnie różnicował uprawnienia finansującego, wdzierzawiającego i wynajmującego w zakresie, w jakim uniemożliwiał finansującemu dochodzenie odszkodowania w ramach postępowania upadłościowego za przedwcześnie zakończony stosunek prawny umowy leasingu, a także prowadził do nieproporcjonalnego rozkładu ryzyka przy upadłości korzystającego, obciążając nim przede wszystkim finansującego; prawo do równej ochrony własności i innych praw majątkowych (art. 64 ust. 2 Konstytucji), gdyż „definitywnie »skazywał« finansującego na niemożność dochodzenia w postępowaniu upadłościowym wierzytelności przysługujących mu na podstawie zawartych umów leasingu i przepisów kodeksu cywilnego”.

Skarżący domaga się, aby Trybunał wydał postanowienie tymczasowe o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której skarga dotyczy, ze względu na możliwość spowodowania nieodwracalnych skutków dla skarżącego w postaci likwidacji masy upadłości dłużnika przy braku możliwości zaspokojenia wierzytelności skarżącego z tej masy.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy o TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy ustawy o TK.

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy o TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, a także gdy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 ustawy o TK.

Skarżący postawił trzy zarzuty naruszenia prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz jeden naruszenia prawa do równej ochrony prawa własności i innych praw majątkowych (art. 64 ust. 2 Konstytucji w zw. z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji). Jak twierdzi, źródłem naruszenia przysługującego mu prawa do sądu są: art. 18 i art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego, ponieważ umożliwiają sądowi rejonowemu orzekanie w ostatniej instancji, mimo że nie jest on merytorycznie przygotowany do rozpatrywania „spraw o dużym ciężarze gatunkowym”; art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego, gdyż nie zapewnia skarżącemu (jako wierzycielowi upadłego) rozpatrzenia sprawy na rozprawie oraz art. 223 ust. 1 prawa upadłościowego, dlatego że wyłącza możliwość wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego „w przypadku odmowy uznania w postępowaniu upadłościowym wiarytelności w znacznych kwotach, biorąc pod uwagę całokształt opisanych okoliczności”. Oprócz zarzutów co do przepisów proceduralnych prawa upadłościowego skarżący sformułował wobec art. 114 ust. 1 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. zarzut naruszenia prawa do równej ochrony prawa własności i innych praw majątkowych (art. 64 ust. 2 Konstytucji), a także powiązanych z nim zasad – poprawnej legislacji (art. 2 Konstytucji) oraz równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji), przez „definitywne »skazanie« finansującego na niemożność dochodzenia w postępowaniu upadłościowym wiarytelności przysługujących mu na podstawie zawartych umów leasingu i przepisów kodeksu cywilnego”.

Stosownie do art. 18 prawa upadłościowego sprawy o ogłoszenie upadłości rozpoznaje sąd upadłościowy w składzie trzech sędziów zawodowych. Sądem upadłościowym jest sąd rejonowy – sąd gospodarczy. Zgodnie z art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego na postanowienia sądu upadłościowego i sędziego-komisarza zażalenie przysługuje w przypadkach wskazanych w ustawie, a zażalenia na postanowienia sędziego-komisarza rozpoznaje sąd upadłościowy jako sąd drugiej instancji. W świetle art. 223 ust. 1 prawa upadłościowego od postanowień sądu drugiej instancji skarga kasacyjna nie przysługuje, chyba że ustawa przewiduje inaczej.

Z kolei zgodnie z art. 114 ust. 1 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. w razie ogłoszenia upadłości korzystającego z rzeczy na podstawie umowy leasingu syndyk może w terminie dwóch miesięcy od dnia ogłoszenia upadłości, za zgodą sędziego-komisarza, wypowiedzieć umowę leasingu ze skutkiem natychmiastowym.

Odnosząc się do zgłoszonych w skardze zarzutów naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu, Trybunał przypomina, że na to prawo składają się w szczególności: prawo dostępu

do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem (niezależnym, bezstronnym i niezawisłym); prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności; prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd; prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę, a także prawo do wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego w postępowaniu egzekucyjnym (zob. ostatnio wyrok TK z 29 czerwca 2016 r., SK 24/15, OTK ZU nr A/2016, poz. 46).

Po pierwsze, Trybunał zauważa, że zastrzeżenia skarżącego poczynione na tle art. 18 i art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego co do merytorycznego przygotowania sądu rejonowego do rozpatrywania spraw w postępowaniu upadłościowym nie są związane z którymkolwiek z przywołanych wyżej elementów prawa do sądu, zresztą – w ocenie Trybunału – są one jedynie wyrazem niezadowolenia skarżącego z rozstrzygnięcia wydanego w jego sprawie.

Po drugie, Trybunał wskazuje, że regułę, zgodnie z którą w postępowaniu upadłościowym po ogłoszeniu upadłości sąd orzeka na posiedzeniu niejawnym wprowadzono w art. 214 prawa upadłościowego, a nie w art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego. Co więcej, choć jednym z elementów prawa do sądu jest prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności, to jednak skarżący nie wykazał, że rozpatrzenie jego zażalenia na posiedzeniu niejawnym narusza prawo do sądu, tj. że jego prawo zostało nieproporcjonalnie ograniczone (z perspektywy testu ustanowionego w art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej). Jak zaznacza skarżący, odwołując się do art. 45 ust. 1 Konstytucji, „lakoniczne uzasadnienie postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym przez grono sędziów orzekających w tym samym sądzie co sędzia-komisarz jest (...) absolutnie niewystarczające”. Zdaniem Trybunału skarżący kwestionuje tym samym nie przepis, na podstawie którego sąd ostatecznie ukształtował jego sytuację prawną, lecz jednostkowe rozstrzygnięcie, które – co wymaga przypomnienia – nie podlega kontroli w postępowaniu skargowym.

Po trzecie, podobnie jak w wypadku art. 18 i art. 222 ust. 1 prawa upadłościowego, skarżący nie wykazał również, że art. 223 ust. 1 prawa upadłościowego naruszył którykolwiek z elementów konstytucyjnego prawa do sądu. Trybunał podkreśla, że prawo do kasacji (trzeciej instancji) nie mieści się w standardzie prawa do sądu, w szczególności prawa dostępu do sądu (również zakazu zamykania drogi sądowej, o którym stanowi art. 77 ust. 2 Konstytucji). Tym samym art. 223 ust. 1 prawa upadłościowego nie może podlegać kontroli w zakwestionowanym przez skarżącego zakresie przez pryzmat prawa wywodzonego przez niego z art. 45 ust. 1 Konstytucji (zob. zamiast wielu – przywołany w złożonej skardze wyrok TK z 30 maja 2007 r., SK 68/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 53).

W związku z powyższym Trybunał stwierdza oczywistą bezzasadność złożonej skargi w części dotyczącej zarzutów naruszenia przysługującego skarżącemu prawa do sądu.

Odnosząc się z kolei do postawionego w skardze zarzutu naruszenia prawa do równej ochrony własności i innych praw majątkowych (art. 64 ust. 2 Konstytucji) w powiązaniu z zasadami statuowanymi w art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji, Trybunał wyjaśnia wpierw, że choć art. 114 ust. 1 prawa upadłościowego został zakwestionowany w brzmieniu, które obowiązywało przed 1 stycznia 2016 r., to nadal może znajdować zastosowanie na podstawie przepisu przejściowego – art. 449 prawa restrukturyzacyjnego. W świetle tego ostatniego przepisu w sprawach, w których przed 1 stycznia 2016 r. wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości, stosuje się przepisy w brzmieniu obowiązującym przed tą datą. To oznacza, że nie jest spełniona przesłanka określona w art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy o TK, uzasadniająca odmowę nadania skardze dalszego biegu.

Trybunał zwraca jednak uwagę na to, że skarżący, odwołując się do art. 64 ust. 2 Konstytucji, domaga się ochrony roszczeń odszkodowawczych, przez które rozumie

roszczenia o zapłatę przyszłych rat leasingowych, a które – jak twierdzi – przysługują mu w związku z przedwczesnym ustaniem stosunku prawnego łączącego go z leasingobiorcą (korzystającym) wskutek wypowiedzenia umowy leasingu przez syndyka na podstawie art. 114 ust. 1 prawa upadłościowego. Co istotne, a co potwierdza również stanowisko sędziego-komisarza i sądu upadłościowego wyrażone w postanowieniach wydanych w sprawie skarżącego, takie roszczenia mu nie przysługiwały ani na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459), ani na podstawie przepisów prawa upadłościowego (w tym art. 114). Skarżący zakwestionował zatem pominięcie w regulacji prawa upadłościowego (art. 114 tej ustawy) roszczeń, które w jego przekonaniu powinny przysługiwać leasingodawcy w razie wypowiedzenia umowy przez syndyka. Nie wykazał jednak, że źródłem uzasadniającym przyznanie mu tych roszczeń jest art. 64 Konstytucji. Nie jest przy tym uprawnione dokonane przez skarżącego porównanie jego sytuacji (jako finansującego, czy leasingodawcy) z sytuacją wynajmującego i wdzierżawiającego, którym ustawodawca jednak wprost w art. 110 ust. 5 prawa upadłościowego przyznał szczególne roszczenia odszkodowawcze względem upadłego najemcy lub dzierżawcy. Ponadto cele umów najmu i dzierżawy są różne od celu umowy leasingu, co zresztą przyznaje sam skarżący, a co przekłada się również na zakres uprawnień stron umowy leasingu, odbiegający jednak od tych przysługujących stronom umowy najmu czy dzierżawy.

Biorąc pod uwagę powyższe, Trybunał stwierdza, że również w części dotyczącej art. 114 ust. 1 prawa upadłościowego (w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r.) skardze – jako oczywiście bezzasadnej – należało odmówić nadania dalszego biegu.

Z tych przyczyn Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji, co uzasadniało pozostawienie bez rozpoznania wniosku skarżącego o wydanie postanowienia tymczasowego.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 ustawy o TK skarżącej przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.